

В кардарашкото семейство обичаите на Великден за здраве и берекет се изпълняват от една страна от онези негови членовете, в които е заложено възпроизводството на рода, а от друга – от най-възрастния и най-уважавания. На самия Великден, в неделя, на развиделяване най-младата снаха или дъщеря отива за вода на селската чешма. Когато се прибере в къщи, в израз на уважението, тя ръси родителите с донесената вода.

Мъжът глава на семейството, преди изгрев слънце донася в къщи житен чим²² с високо израснали зелени стръкове. Поставя го от дясната страна на прага. Така преминавайки границата между неувоеното пространство (природата) и усвоеното (дома) внася в къщата плодородието. При изгрева на слънцето той дава на всеки от къщата комка. С тези ритуални действия се подчертава най-високото му място в социалната йерархия, неговият авторитет, власт, сила. Стопанката меси питка като в средата ѝ поставя червено яйце и пластична украса от тестото. Символизира слънцето, луната и звездите. Питката се разчупва само от стопанина и от стопанката. Който отчупи по-голямото парче, той ще печели повече пари през годината (Иванова, Кръстев 2006: 267).

По време на катунарстването на Великден на едно място се събират в кръг до десетина катуна. Всеки посреща гостите на входа на своята палатка, като държи червено яйце. Гостът също носи червено яйце, което разменя с домакина. „С когото ям на Великден, с него ям и на Гергьовден. Значи пет-шест семейства кът се събираме за Великден, значи и за Гергьовден заедно ша си го караме” (м., 61 г., кардарашки, с. Александрово, Ямболско) (цит. по Конович, Ненов 2009: 79).

Тези от бургуджиите, които спазват пост, се причестяват на Великден сутринта сами. Майката коли кокошка или пуйка. Докато я приготвя за празника, бащата изважда чим и го слага върху йорса²³. Той поставя единия си крак на наковалнята, а майката му подава лъжичка с вино с потопена хапка хляб. След това причестява по същия начин останалите членове на фамилията (м., 68 г., бургуджии, Стара Загора).

След усядането, в семействата на тракийските калайджии, най-възрастната жена в дома, преди изгрева в неделя, поставя вече боядисаните яйца в менче и ги покрива с нова червена престилка или кърпа. Отгоре слага клонче от слива – да е плодородна годината. Във всяка къща се колят поне две кокошки. „Най-добре да са червени. Може и други, но в никакъв случай да не са черни – не е на хубаво. Бялата също не я искаме – тя е на бяла”. Цялото семейството отива на църквата, където всеки пали свещ за здраве и се взема светена вода за в къщи. След като се върнат, се нареждат около трапезата („време за обяд е”). Всеки си взема яйце от бакърчето и първо се сборват с яйцата. Основното ястие на великденската трапеза е печената кокошка. Май-

²² Чимът е малко пръст с поникнала зелена трева на нея.

²³ йорс – малка наковалня